

OPONENTSKÝ POSUDEK

diplomové práce Markéty Chadžijské

(obor slavistická studia se specializací bulharistika – klasická archeologie)

Současná společenská reflexe původu bulharského etnika v identitě Bulharů

Diplomová práce Markéty Chadžijské je nesporně průběžným kamenem v oblasti studia hlouběji pojímaných analýz původu a etnogeneze bulharského národa v českém zejména vědeckém prostředí. Práce M. Chadžijské se snaží zpracovat velmi rozsáhlou problematiku původu a formování nejrůznějších obrazů a proměn národní identity bulharského obyvatelstva – navýsost vědeckým způsobem se diplomantka snaží odpovědět v bulharském případě na otázku, „odkud jsme“ a „proč jsme takoví“. Je zřejmé, že uvedené otázky nutně vyžadují interdisciplinární nejen přístup, ale také faktické zpracování. Je nutno mít na paměti, že zmiňovaný cíl nelze vyložit pouze v rámci jednoho vědního oboru, ať už je jím historie, kulturologie, historická antropologie, lingvistika či v neposlední řadě archeologie, k níž má diplomantka neobyčejně blízko. Problematika „původu etnika“ je nutně úzce spjata také se sociologií a psychologíí a jejich poddisciplínami, mezi něž je možno řadit také specifickou otázku tzv. *národní psychologie* (v bulharském a balkánském kontextu často nazývanou jako *народопсихология*). Právě sociologie má v předkládané práci své nezastupitelné místo, neboť s ohledem na skutečnost, že se diplomantka snaží původ Bulharů objasnit prostřednictvím diskurzu, hraje tento vědní přístup v celé práci určitou zastřešující úlohu. Je současně východiskem i cílovou rovinou, přičemž nezbytná je spolupráce a synergie dalších nejen humanitních, ale v mnoha kontextech i exaktních věd. M. Chadžijská přitom sama chápe diskurz jako pojem velmi široký, při jehož výkladu je možno setkat se s celou řadou mnohdy i protichůdných definic či výkladů. Právě tato skutečnost může být v mnoha ohledech celé práci na škodu, ačkoliv samozřejmě nelze pochybovat o nejlepší autorčině snaze zasadit problém bulharské etnogeneze do širšího relevantního vědního rámce. Autorka chápe diskurz jako jednu z možností, jak vědecky problém etnogenetického vývoje Bulharů vysvětlit, současně však může být toto pojetí s ohledem na širší záběr v jistém smyslu problematickým. Specifická pojetí diskurzu se objevují již v samotném *Úvodu* práce, kde autorka naznačuje cíl svého bádání a kde odkazuje na prvotní zdroje, jež definují pojmy diskurz, identita, etnická identita a nacionalismus. Diplomantka se již v této části práce do značné míry opírá především o internetové zdroje, u nichž není zcela vždy zajištěna vědecká objektivita, erudice, případně původní autorství. Rovněž pojímat volnou elektronickou encyklopedii Wikipedia jako vhodný výchozí zdroj pro spoludefinici primárního pojmu již v samém úvodu není nejšťastnější volbou.

První kapitola práce navazuje na úvodní poznámky a zcela logicky v širším smyslu rozebírá pod zorným úhlem mnoha vědních oborů pojem „diskurz“. Jeho definice možná až poněkud chaoticky vstupuje do mnoha prostředí – od obecné definice, přes filozofický či politický rámec daného pojmu až po například pojetí mediálního diskurzu atp. Autorka neopomíná rovněž například možnou sociální funkci diskurzu, či pojetí diskurzu v české lingvistice. Rozpětí možných definic a nuancí tohoto pojmu je přirozeně široké, přičemž jádro studovaného problému – tj. diskurz zejména etnogeneziologické povahy – se v moři definic v této části práce poněkud utápí. Je v jistém smyslu diskutní, zda základní téma skutečně

potřebuje definovat uváděné pojmy v takové šíři – kapitola v tomto smyslu může působit jako přehled definic a slovníkových hesel.

Pro jádro problému je však o mnoho zajímavější III. kapitola, nazvaná *Přehled konstruktů bulharského etnogeneziologického diskurzu*. Autorka zde problém etnogeneziologického diskurzu člení podle hlavních etnik, jež ovlivňují jeho možné minulé i současné proměny – tj. Trákové, Prabulhaři a Slované. Autorka zde v tomto sledu pojednává o etnogenetických reáliích jednotlivých etnik za užití bohaté bibliografie, jejíž nastudování bohatě dokládá náležitě zpracovaný poznámkový aparát. V nástinu diplomantka zmiňuje různé koncepce nejen dějin bulharského národa (s ohledem na uvedená etnika), ale rovněž zmínky o Trácích či Protobulharech v dílech nejen antických autorů. Svě místo v této části práce dostává také archeologie, v níž je M. Chadžijská skutečně erudovaná. Přesto však přehled konstruktů o Trácích, jenž se prolíná s historiografickými poznámkami, působí poněkud zmatečně a schématicky. Následující část, věnovaná Slovanům, se soustředí zejména na pronikání těchto kmenů na území Balkánského poloostrova. Podrobněji mohly být v práci rozpracovány obrozenecké (a pozdější) názory na etnickou podstatu bulharského obyvatelstva – zde se totiž jedná o útržkovitě seřazené názory a hypotézy jednotlivých badatelů od do obrození do v zásadě 70. let 20. století. Diplomantka však v záplavě bohatých bibliografických odkazů nepodává vlastní hodnotící hledisko či výklad k této problematice. Tendenci jakéhosi přehledu podtrhuje i pododíl 3.2. *Současné konstrukty*, jenž je v zásadě výčtem více či méně odborných prací a realizovaných konferencí.

K vlastnímu jádru práce tedy přistupuje autorka až v rámci čtvrté kapitoly, která je věnována analýze bulharského etnogeneziologického diskurzu. Nejrozsáhlejší kapitola opět prokazuje nespornou autorčinu erudici a sečtělou, nicméně zcela jasně se zde opět ukazuje ona sumarizační tendence, jež byla patrna i v předcházejících oddílech (to platí například pro oddíl *Přehled subjektů a jejich texty*, který je v podstatě heslářem). Nutno podotknout, že autorčiny analýzy jsou opřeny z velké části o elektronické zdroje, kde chybí analýza odborné literatury. Přesto se však jedná o velký kus práce, jenž by mohl být solidním základem pro další bádání.

Pro etnogeneziologický diskurz je rovněž nezbytná analýza funkce a významů symbolů a různých rovin mýtů. Toho si je také diplomantka vědoma, jak dokazuje podkapitola věnována konstruktům o původu, pravlasti a předcích. Je zřejmé, že etnogeneziologický diskurz nelze zpracovat bez pojetí tzv. „národního příběhu“ (obecně přijatého obrazu *národní minulosti*, který dokumentuje historickou paměť zpravidla tak, jak ji široké vrstvy daného etnika chtějí vnímat). M. Chadžijská na tuto skutečnost správně upozorňuje v celé řadě kontextů – např. pododíl *Obraz předků* a dále pak otázka vzniku bulharské státnosti. Rovněž správně poukazuje na současnou tendenci funkčně mytologizovat řadu prvků prabulharské kultury (například prabulharský kalendář). Jako velmi zajímavé je rovněž nutno označit autorčiny snahy o analýzu dalších prvků současné národní mytologie (například názory, že *Bulhaři jsou prvními Evropany*, otázky christianizace, vztahy dnešní společnosti k prabulharské minulosti atd.). Právě tato kapitola by si však podle mého osobního názoru zasloužila více pozornosti – její podrobnější zpracování by nesporně napomohlo k lepší orientaci v problému. Podobně oddíl o jazyce je zajímavě pojatým vzhledem do lingvistické analýzy etnogeneziologického diskurzu, nicméně jeho podrobnější rozpracování by práci jen prospělo.

Práci uzavírá v rámci oddílu o jazyce podkapitola, jejíž ústředí tvoří analýza některých textů subjektů společenského diskurzu, kde se autorka vhodně zaměřuje zejména na stylistickou rovinu (funkční styly) rozebíraných prací.

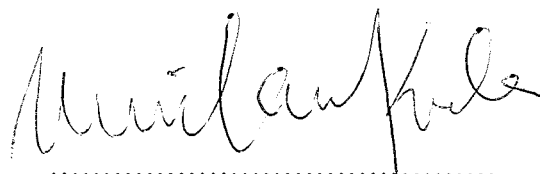
Závěrem je tedy možno říci, že M. Chadžijská ve své práci prokazuje odpovídající vědomosti jak širších souvislostí, tak i konkrétní znalosti související se zpracovávaným tématem. Je však nutno konstatovat, že zvolené téma jednoznačně přesahuje rámec diplomové práce, což je mnohdy na samotném textu jasně patrna. Jako určitý nedostatek je nutno

hodnotit také místy se vyskytující stylistickou neobratnost, nesjednocené psaní bibliografických odkazů či citací (střídání cyrilice a latinky).

Přes tyto výtky je však zřejmý autorčin dlouhodobý a intenzivní zájem, s nímž se snažila složité otázky etnogeneziologického diskurzu uchopit. To dokládá rovněž bohatá bibliografie a přílohy.

Celkově je tedy nutno práci kol. Chadžijské hodnotit kladně. Předkládaná práce vyhovuje kritériím, kladeným na diplomovou práci, a proto je vhodné ji doporučit k obhajobě.

Praha, 17. září 2006

.....
Mgr. Miroslav Kouba
Oponent diplomové práce